

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 06 grudnia 2018 roku

Pozwem z dnia 30 grudnia 2015 roku (data stempla pocztowego) Gmina P., reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika wniosła o ustalenie nieważności umowy sprzedaży i leasingu zwrotnego zawartej w dniu 31 stycznia 2009 roku pomiędzy pozwanymi (...) S.A. a (...) sp. z o. o., ustalenie nieważności umowy programu emisji obligacji zawartej w dniu 31 stycznia 2009 roku pomiędzy pozwanymi (...) S.A. a (...) sp. z o. o. oraz o zasądzenie solidarnie od pozwanych na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego. W uzasadnieniu podniesiono, że w dniu 11 stycznia 2009 roku (...) S.A. (obecnie (...) S.A.) jako korzystający, oraz (...) sp. z o. o. (podmiot w 99,99 % zależny od (...) S.A.) jako finansujący, zawarły umowę sprzedaży i leasingu zwrotnego każdego z ruchomych składników majątkowych wskazanych w Załączniku nr 3 do umowy, za cenę 4.957.788.509,00 zł powiększoną o należny podatek VAT. Strony uzgodniły, że przedmiot leasingu pozostaje własnością finansującego przez cały okres leasingu, w związku z czym finansujący ponosi ciężar podatku od nieruchomości od przedmiotu leasingu, zaś korzystający dokonują odpisów amortyzacyjnych. Wskazano, że przedmiotową umowę zmodyfikowano w dniu 1 września 2009 r. poprzez zawarcie porozumienia, w którym uzgodniono możliwość zbycia przez finansującego ((...) sp. z o. o., (...) S.A.) na wniosek korzystającego, nieprzydatnych w prowadzeniu działalności gospodarczej przez korzystającego środków trwałych będących przedmiotem umowy leasingu zwrotnego z dnia 31 stycznia 2009 r. Wraz z wykazem identyfikującym dany zbędny środek, korzystający miał przekazać informację dotyczącą potencjalnych nabywców. Uzgodniono również, że fakt zbycia zbędnych środków trwałych pozostaje bez wpływu na wysokość rat opłat leasingowych. Podniesiono, że zgodnie z wynikiem kontroli Urzędu Skarbowej nr (...) oraz wyjaśnieniami przedłożonymi przez pozwaną spółkę w ramach w/w postępowania wartość przedmiotu sprzedaży tj. cena wskazana w umowie sprzedaży i leasingu zwrotnego w wysokości 4.957.788.509,00 zł netto jest równa wartości podatkowej (pomniejszonej o odpisy amortyzacyjne). Nadto wskazano, że w dniu 31 stycznia 2009 r. została zawarta umowa programu emisji obligacji, z której wynika, że Emitent ((...)) postanowił wyemitować obligacje opiewające na wierzytelności pieniężne i zamierzał zaproponować Inwestorowi ((...) S.A., obecnie (...) S.A.) nabycie tych obligacji do maksymalnej wartości programu, inwestor zaś wyraził gotowość do odpłatnego nabycia obligacji na zasadach określonych w umowie oraz w warunkach emisji. Podniesiono, że transakcja sprzedaży i leasingu zwrotnego z dnia 31 stycznia 2009 r. doprowadziła tym samym do obniżenia podstawy opodatkowania budowli o ok. 6 mld zł. Nadmieniono, że pomimo, iż w sensie prawnym właścicielem „sprzedanej” części infrastruktury została (...), w związku z czym przeszedł na nią ciężar ponoszenia podatku od nieruchomości od przedmiotu leasingu. Dodano, że organ prowadzący kontrolę w wyniku porównania wysokości podstawy opodatkowania i podatku od budowli (tj. części infrastruktury telekomunikacyjnej sprzedanej w dniu 31.01.2009 r. z wysokością podstawy opodatkowania i podatku przyjętą przez nabywcę) ustalili, że efektem dokonanej przez (...) S.A. i (...) zamiany podatnika było zmniejszenie podstawy opodatkowania budowli o wartość 5.948.016.992,45 zł. Zdaniem strony powodowej transakcja ze stycznia 2009 roku miała na celu wyłącznie zmniejszenie wartości budowli stanowiących podstawę opodatkowania podatkiem od nieruchomości poprzez zamianę podatnika. W konsekwencji, zdaniem powoda, jedynym celem zawarcia umowy sprzedaży oraz leasingu było zaniżenie podstawy opodatkowania podatkiem od nieruchomości części infrastruktury telekomunikacyjnej będącej przedmiotem umowy sprzedaży i leasingu zwrotnego, i należy uznać je za nieważne. Podniesiono, że zostały spełnione przesłanki z art. 199a § 3 ordynacji podatkowej, zgodnie z którym jeżeli z dowodów zgromadzonych w toku postępowania, w szczególności zeznań strony, chyba że strona odmawia składania zeznań, wynikają wątpliwości co do istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, z którym związane są skutki podatkowe, organ podatkowy występuje do sądu powszechnego o ustalenie istnienia lub nieistnienia tego stosunku prawnego lub prawa (pozew k.2-9).

W odpowiedzi na pozew z dnia 08 sierpnia 2016 roku (data prezentaty) pozwana (...) sp. z o. o. z siedzibą w W. wniosła o oddalenie powództwa w całości. Wniesiono również o zasądzenie kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu podniesiono m.in., że jako podstawę powództwa wskazano

art. 189¹ k.p.c., zgodnie z którym uprawnienie do żądania ustalenia przez Sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa przysługuje również, w toku prowadzonego postępowania, organowi podatkowemu lub organowi kontroli skarbowej, jeżeli ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa jest niezbędne dla oceny skutków podatkowych. Nadmieniono, że określone w w/w przepisie uprawnienie zostało przyznane wprost organom podatkowym i organom kontroli skarbowej, zaś Gmina P. takiego statusu nie posiada. Wskazano, że na gruncie podatku od nieruchomości, do realizowania funkcji publicznych w tym zakresie powołany został wójt (burmistrz, prezydent miasta) będący organem podatkowym, zgodnie z art. 1c ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2014 r., poz. 849, z późn. zm.), a nie Gmina jako osoba prawna. Podniesiono również, że Gmina P. nie posiada również interesu prawnego, który uzasadniałby jej żądanie na podstawie art. 189 k.p.c. (odpowiedź na pozew (...) sp. z o. o. – k.104 -123).

W dniu 04 sierpnia 2016 roku (data prezentaty) pozwana (...) S.A. w W. złożyła odpowiedź na pozew. Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu pisma podniesiono zarzut braku po stronie powódki interesu prawnego uzasadniającego wytoczenie powództwa na podstawie art. 189 k.p.c. Nadmieniono, że brak jest podstaw do przyjęcia, że cel kwestionowanych umów jest sprzeczny ustawą albo że miały one na celu obejście ustawy. Wskazano również na bezzasadność zarzutu powódki w odniesieniu do sposobu rozliczenia umowy sprzedaży i leasingu zwrotnego oraz pozyskania środków finansowych przez pozwaną. Nadmieniono, że z obowiązujących przepisów nie można wyprowadzić normy prawnej, która nakazywałaby zawieranie umowy leasingu w jakimś określonym normatywnie celu, choćby w celu wskazywanym przez powódkę, który dodatkowo byłby sprzeczny z intencją stron umowy z dnia 31 stycznia 2009 r. (odpowiedź na pozew - k.124-139).

Postanowieniem z dnia 19 sierpnia 2016 r. Sąd Rejonowy w Żywcu stwierdził swoją niewłaściwość i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w Warszawie (postanowienie, k. 514).

W replice na odpowiedź na pozwy, strona powodowa podtrzymała dotychczasowe twierdzenia zawarte w pozwie. Wniesiono o zawiadomienie Wójta Gminy P. o toczącym się postępowaniu, na adres powoda, w celu jego wstąpienia do sprawy w charakterze strony powodowej. Odnośnie zarzutów dotyczących braku interesu prawnego, powód wyjaśnił, że w przypadku żądania opartego na podstawie art. 189¹ k.p.c. w z w. z art. 189 k.p.c., wykazanie interesu prawnego nie jest przesłanką zasadności powództwa (replika na odpowiedź na pozew - k.968 - 991).

Postanowieniem z dnia 30 listopada 2016 roku Sąd Okręgowy w Warszawie IV Wydział Cywilny w sprawie IV C 1072/16 zawiadomił o toczącym się postępowaniu Wójta Gminy P. działając na podstawie art. 196 § 1 k.p.c. (postanowienie - k.1009). Przedmiotowe postanowienie, wysłane na adres powoda, zostało doręczone w dniu 07 grudnia 2016 roku (zpo - k.1013). Pomimo zawiadomienia, Wójt Gminy P., nie wstąpił do niniejszego postępowania w charakterze strony.

Postanowieniem z dnia 23 maja 2017 roku Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił wartość przedmiotu sporu w przedmiotowej sprawie na kwotę 51.049,00 zł, stwierdził swą niewłaściwość i sprawę przekazał do rozpoznania i rozstrzygnięcia tut. Sądowi jako właściwemu rzeczowo i miejscowo (postanowienie, k.1050).

Na rozprawie w dniu 06 grudnia 2018 r. strony podtrzymały dotychczasowe stanowisko, w tym pełnomocnik pozwanego wniósł o oddalenie powództwa również z uwagi na brak legitymacji czynnej (protokół rozprawy, k. 1115-1117).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 31 stycznia 2009 roku (...) sp. z o. o. z siedzibą w W. (...) zawała z (...) S.A. w W. (obecnie (...) S.A., dalej również: (...)) umowę sprzedaży i leasingu zwrotnego, na podstawie której TP przeniosła na (...) własność rzeczy określonych w umowie za cenę 4.957.788.509,00 zł powiększoną o podatek VAT, zaś (...) oddało TP nabyte w ten sposób składniki majątku w leasing na okres 121 miesięcy w zamian za wynagrodzenie w uzgodnionych ratach (opłaty

leasingowe). W tym samym dniu, w którym została zwarta umowa sprzedaży i leasingu zwrotnego, pozwane spółki zawarły również umowę programu emisji obligacji, na podstawie której (...) wyemitowała objęte następnie przez TP obligacje o łącznej wartości emisyjnej 4.956.788.509,06 zł. Zgodnie z umową programu emisji obligacji cena za obligacje mogła być zapłacona gotówką lub przez potrącenie.

(okoliczności bezsporne, umowa sprzedaży i leasingu zwrotnego z dnia 31 stycznia 2009r. – k.14 -1671, umowa programu emisji obligacji – k.175-204)

Zawarcie i wykonanie umowy sprzedaży i leasingu zwrotnego wywołało m. in skutki w zakresie obowiązków podatkowych w postaci powstania po stronie (...) obowiązku podatkowego w podatku od nieruchomości. Ustalona dla (...) podstawa opodatkowania okazała się niższa niż podstawa opodatkowania, która obowiązywała wcześniej TP.

(wynik kontroli nr (...) – k.28-39)

W dniu 30 września 2016 r. spółki (...) S.A. (spółka przejmująca) oraz (...) sp. z o. o. z siedzibą w W. (spółka przejmowana) połączyły się w trybie art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h. poprzez przejęcie spółki przejmowanej przez spółkę przejmującą.

(odpis z KRS, k.994-1003, postanowienie o wpisie, k. 1004)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie wskazanych wyżej dokumentów, albowiem żadna ze stron nie zakwestionowała ich autentyczności, a Sąd analizując zebrany w sprawie materiał dowodowy nie dopatrywał się okoliczności mogących skutkować powstaniem wątpliwości co do ich prawdziwości. Nadto powyżej opisany stan faktyczny nie był sporny pomiędzy stronami. Wszystkie powołane okoliczności Sąd mógł zatem uznać za ustalone już na zasadzie art. 229 i 230 k.p.c. Zgodnie z art. 229 k.p.c. nie wymagają dowodu fakty przyznane w toku postępowania przez stronę przeciwną, jeżeli przyznanie nie budzi wątpliwości co do swej zgodności ze stanem rzeczywistym, a w myśl art. 230 k.p.c., gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na uwadze wyniki całej rozprawy, może fakty te uznać za przyznane. Sąd oddalił wniosek o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków oraz dowodu z opinii biegłego sądowego, albowiem ich przeprowadzenie nie miało wpływu na zmianę rozstrzygnięcia. Przeprowadzenie tych dowodów było zatem niecelowe z uwagi na zasadę efektywności postępowania i nieobciążania stron zbędnymi wydatkami.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo podlegało oddaleniu.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że powód żądania ustalenia nieważności umowy sprzedaży i leasingu zwrotnego oraz umowy programu emisji obligacji opierał na podstawie art. 189¹ k.p.c. w zw. z art. 189 k.p.c. Jednocześnie stwierdzić należy, że Sąd nie dokonał rozpoznania meriti przedmiotowej sprawy, gdyż należało uwzględnić zarzut pozwanego co do braku legitymacji czynnej powoda w niniejszej sprawie.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. ustalenia przez Sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa może żądać każdy, kto wykaże interes prawny. Natomiast zgodnie z art. 189¹ k.p.c. uprawnienie, o którym mowa w art. 189 przysługuje również, w toku prowadzonego postępowania, organowi podatkowemu lub organowi kontroli skarbowej, jeżeli ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa jest niezbędne dla oceny skutków podatkowych.

Ustawodawca w art. 189¹ k.p.c., w sposób wyraźny przyznał zdolność sądową organowi podatkowemu lub organowi kontroli skarbowej przez stwierdzenie *expressis verbis*, że tym organom przysługuje uprawnienie do wytoczenia określonego powództwa. Organ podatkowy lub organ kontroli skarbowej wytaczając powództwo, pozostaje ze stroną pozwaną wyłącznie w administracyjnym stosunku prawa podatkowego, wynikającym z publicznej, a nie cywilnej natury zobowiązania. Działanie organu kontroli skarbowej w sferze imperium stanowi uzasadnienie dla jego samodzielnej pozycji w procesie cywilnym (por. wyr. SN z dnia 28 stycznia 2010 r., IV CSK 261/09, L., wyrok Sądu

Najwyższego z dnia 18 stycznia 2013 r. IV CSK 322/12). Natomiast zgodnie z art. 13 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (Dz.U. 2018.800 j.t.) organem podatkowym, stosownie do swojej właściwości, jest:

- 1) naczelnik urzędu skarbowego, naczelnik urzędu celnego, wójt, burmistrz (prezydent miasta), starosta albo marszałek województwa - jako organ pierwszej instancji;
- 2) dyrektor izby skarbowej, dyrektor izby celnej - jako: organ odwoławczy odpowiednio od decyzji naczelnika urzędu skarbowego lub naczelnika urzędu celnego, organ pierwszej instancji na podstawie odrębnych przepisów, organ odwoławczy od decyzji wydanej przez ten organ w pierwszej instancji;
- 3) samorządowe kolegium odwoławcze - jako organ odwoławczy od decyzji wójta, burmistrza (prezydenta miasta), starosty albo marszałka województwa.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że legitymacja czynna do wytoczenia powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego na podstawie art. 1891 k.p.c. w zw. z art. 189 k.p.c., została przyznana przez ustawodawcę wyłącznie organowi podatkowemu oraz organowi kontroli skarbowej. Powstanie uprawnienia do wytoczenia powództwa o ustalenie przez organy podatkowe lub organy kontroli skarbowej nie zależy od posiadania interesu prawnego (art. 189 k.p.c.), a warunkowane jest koniecznością takiego rozstrzygnięcia dla oceny skutków podatkowych. Szczególną przesłankę do wytoczenia rozważanego powództwa stanowi zatem potrzeba ustalenia istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawa cywilnego, powstała w toku postępowania podatkowego, dla oceny skutków zdarzeń cywilnoprawnych w dziedzinie prawa podatkowego. Organ podatkowy, konkretyzując stosunki prawa podatkowego, w zakresie w jakim stosunki cywilnoprawne mają znaczenie dla stosunków podatkowych, występuje z powództwem, gdy z zebranego materiału dowodowego wynikają wątpliwości dla oceny skutków podatkowych. W postępowaniu sądowym ustalane są fakty składające się na hipotezę normy prawnej stosowanej przez organ podatkowy lub organ kontroli skarbowej (por. uzasadnienie wyroku SN z 28 stycznia 2010 r., IV CSK 261/09, Legalis). Wskazać należy, że ocena istnienia przesłanki wytoczenia przez organ powództwa o ustalenie należy do samego organu podatkowego lub organu kontroli skarbowej i nie podlega ocenie sądu. Zgodnie bowiem z art. 199a § 3 ustawy Ordynacja podatkowa, organ podatkowy występuje do sądu powszechnego o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli z dowodów zgromadzonych w toku postępowania podatkowego, w szczególności zeznań strony (chyba że strona odmawia składania zeznań), wynikają wątpliwości co do istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, z którym związane są skutki podatkowe. Legitymacja bierna w takim wypadku przysługuje stronom stosunku prawnego, o ustalenie istnienia lub nieistnienia którego organ wnosi. Strony nie muszą być jednak jednocześnie uczestnikami postępowania podatkowego.

W przedmiotowej sprawie powództwo wytoczyła Gmina P., która nie posiada statusu organu podatkowego czy też organu kontroli skarbowej. Zgodnie z art. 13 ustawy Ordynacja podatkowa w zw. z art. 1c w zw. z art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2014r., poz. 849, z późn. zm.) do realizowania funkcji publicznych w zakresie podatku od nieruchomości powołany został wójt (burmistrz, prezydent miasta), będący organem podatkowym, a nie Gmina jako osoba prawna. Co istotne, w toku postępowania Sąd na wniosek powoda zawiadomił Wójta Gminy P. w trybie art. 196 § 1 k.p.c. o toczącym się postępowaniu (postanowienie z dnia 30 listopada 2016 roku Sądu Okręgowego w Warszawie IV Wydział Cywilny w sprawie IV C 1072/16, k.1009). Przedmiotowe postanowienie zostało doręczone w dniu 07 grudnia 2016 roku. Korespondencję wydano upoważnionemu pracownikowi (zpo - k.1013). Wójt Gminy P. nie wstąpił do niniejszego postępowania w charakterze strony powodowej.

Reasumując, Sąd uwzględnił zarzut braku legitymacji czynnej po stronie powoda i oddalił powództwo. Jednocześnie wskazać należy, że zgodnie z art. 6 § 1 k.p.c. sąd powinien przeciwdziałać przewlekaniu postępowania i dążyć do tego, aby rozstrzygnięcie nastąpiło na pierwszym posiedzeniu, jeżeli jest to możliwe bez szkody dla wyjaśnienia sprawy. W okolicznościach niniejszej sprawy Sąd zaniechał przeprowadzenia dowodów zawnioskowanych przez strony. Sąd miał na uwadze, że przeprowadzenie zgłoszonych dowodów zgłoszonych nie wpłynęłoby na zmianę wydanego rozstrzygnięcia, albowiem stwierdzenie braku legitymacji materialnej skutkowało oddaleniem powództwa.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania, zawarte w punkcie II sentencji wyroku, znajduje uzasadnienie w treści zasady odpowiedzialności za wynik procesu, na podstawie art. 98 k.p.c. Mając na uwadze fakt, że powód przegrał niniejszą sprawę, zobowiązany jest do zwrotu pozwanemu kosztów postępowania w pełnym zakresie. Na podstawie art. 108 k.p.c. Sąd pozostawił szczegółowe wyliczenie kosztów referendarzowi sądowemu.

Mając powyższe na uwadze orzeczono jak w sentencji wyroku.

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi powoda.

W., dnia 31.12.2018 r.

(...) Joanna Beczek